

Hjort overvåket på Vestlandet og i Sør-Trøndelag

Overvåkingsprogrammet for hjort ble innledet i 1991 og omfatter et utvalg av kommuner i tre regioner: Rogaland-Hordaland (Region Sør), Sogn og Fjordane, og Nordmøre og Sør-Trøndelag (Region Nord). Gjennom årlige innsamlinger av kjever fra

felte dyr og reproduksjonsorganer fra hunndyr er det fremskaffet et større materiale for å følge vekst og utvikling i hjortebestanden. Bestanden har økt i det tidsrommet overvåkingsprogrammet har pågått. Dette gjenspeiles i stadig høyere

fellingsfall. Det er lagt vekt på å følge vekst og kondisjon hos individer innen de enkelte kjønns- og aldersgrupper, reproduksjonsforhold og eventuell innvirkning av beskatningsmønster på demografien innen bestanden gjennom denne fasen.

Prøver av 78 prosent av felt hjort i overvåkingsperioden:

Akseptabelt jakttrykk og bra fellingsmønster

Det kom inn i gjennomsnitt 78 prosent av felte dyr fra ulike kommuner i overvåkingsperioden. Undersøkelsene indikerer visse unøyaktigheter i offisiell jaktstatistikk, og det er trolig en viss overrapportering av kalver.

Variasjon mellom regionene

Jakttrykk og fellingsmønster synes generelt å ha vært akseptabelt, og det er ikke skjedd dramatiske endringer i kjønns/aldersfordeling i bestandene. Det er likevel en viss variasjon mellom regionene. Trolig er jakttrykket på hunndyr høyt nok i Region Nord.

Vekt og størrelse: Kalver

Slaktevekter og skjelettmål varierer for ulike kjønns- og aldersgrupper mellom år. Hos kalver er det ingen bestemt trend, med mulig unntak for hannkalver i Region Nord,

Størrelse og drektighet

Hos kalver er det nær sammenheng mellom kroppsvekt og sannsynligheten for å overleve første vinter. Det er nær sammenheng mellom størrelse og vekt hos

I årene 1991-96 økte den totale fellingen av hjort i Norge fra 10 990 til over 18 000 dyr. NINA har organisert innsamling og har bearbeidet data fra utvalgte kommuner i tre regioner i landet. Kalveandel og kalvenes vekst er viktige faktorer i en biologisk sunn forvaltning av hjortestammen.

Foto:
PER JORDHØY, NINA

der de synes å avta i kroppsstørrelse og vekt gjennom overvåkingsperioden.

Ettåringer

For ettåringer viser både vekter og kroppsstørrelse en fallende tendens, særlig i Region Nord. Kjevemål for denne aldersklassen i Region Sør og i Sogn og Fjordane viser minimumsverdier i 1994, og deretter

ettårs hunndyr og sannsynligheten for at de blir drektige. Siden denne aldersgruppen vil utgjøre en stor andel av produksjonssegmentet året etter, vil drektighetsprosenten kunne bety mye for stammens totale produktivitet.

en viss økning. Sett i et lengre tidsperspektiv (1971-96) er imidlertid tendensene for overvåkingsperioden innenfor normal variasjon. Dette gjelder også drektighetsrater for ulike aldersklasser av hunndyr.

Variasjon mellom regionene

Hjorteforvaltningen er på et godt spor i de tre regionene, men med den sterke bestandsøkningen vi opplever, blir det viktig å følge utviklingen videre. Kommunene som i dag inngår i overvåkingsprogrammet gjør en utmerket innsats, og samarbeidet er det aller beste. Også fylkesmennenes miljøvern- og naturvernavdelinger har bidratt til prosjektet, og forhåpentlig vil deres engasjement øke i tiden fremover.

Forvaltningen av hjort:

God organisering viktig

Hjortebestanden i Norge er i fortsatt ekspansjon geografisk sett, og innen de tradisjonelle hjortedistriktene er bestandstettheten økende. Dette gjenspeiles i jaktstatistikken hvor stadig flere kommuner åpner for hjortejakt, og fellings-tallene i tradisjonelle hjortekommuner øker. Med hensyn til ressursgrunnlaget for hjorten er det trolig fortsatt muligheter for bestandsøkning, men det forutsetter at en klarer å kontrollere de negative konsekvensene av økt dyreantall pr. arealenhet. Det gjelder både skader knyttet til primærnæringene, skader i trafikken og konsekvenser for vegetasjonsutvikling og det biologiske mangfoldet i videre sammenheng.

Organiseringen

En viktig forutsetning for fortsatt positiv utvikling av hjortebestanden som ressurs er god organisering på forvaltningssiden. Det gjelder både de lokale forvaltningsorgan og grunneierne. Både i Region Sør og i Sogn og Fjordane gjør involverte kommuner og enkeltpersoner en svært god jobb i forbindelse med overvåkingsprosjektet. I Region Sør er deltagende kommuner organisert i en hjorteviltregion, med kunnskapsrike og interesserte personer som drivkrefter. Dette er en viktig forutsetning for at materialinnsamling og kunnskapstilfang skal bli vellykket, og tilsvarende et viktig bindeledd til NINA når det gjelder å tilbakeføre kunnskap og informasjon om hjortebestanden utvikling lokalt.

I alle kommuner som inngår i overvåkingsprosjektet, både i Region Sør og i Sogn og Fjordane, fungerer det praktiske opplegget og kontakten med lokalmiljøet svært godt.

Lokale krefter

I Region Nord inngår et relativt stort antall kommuner i undersøkelsene, og den lokale forvaltningen er organisert på forskjellige måter. Erfaringene fra Region Nord illustrerer hvor viktig det er at undersøkelsene har knyttet til seg lokale krefter med spesiell interesse og god kunnskap om hjortebestanden og det arbeidet som skal gjennomføres.

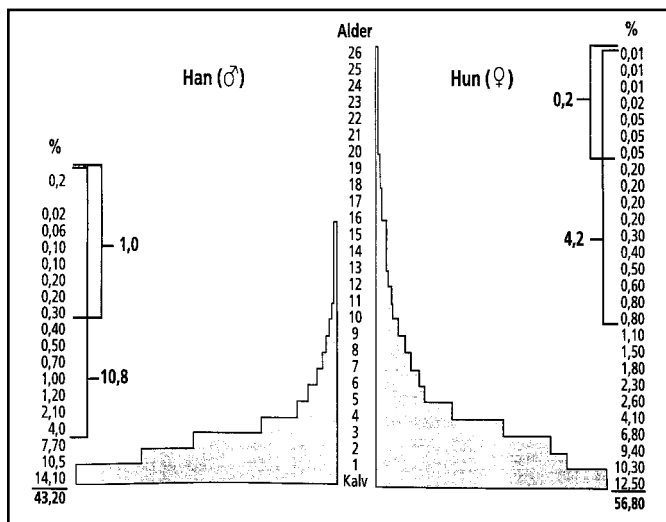
Kjønns- og aldersfordeling må ikke endres vesentlig

Både tildelings- og fellingsmønsteret varierer mellom kommunene i de tre regionene. For de lokale forvaltningsinstansene er det en oppgave å se fellingsmønsteret innen kommunen over lengre tid, sammenholdt med kjønns- og aldersfordelingen i hjortebestanden slik det fremgår av figuren.

En bærekraftig forvaltning av hjortestammen forutsetter at en ikke dramatisk

endrer kjønns- og aldersfordelingen ut over det som er vist i denne figuren. På den bakgrunn kan det i Region Sør være grunn til å se litt nærmere på beskatning av kalver, som gjennomgående har vært noe lav. I Region Nord er det tilsvarende viktig at lokale forvaltningsmyndigheter følger utviklingen i jakttrykket på hannedyr.

Ut over dette synes det ikke å være be-

«Gjennomsnittlig» kjønns- og aldersfordeling i hjortebestanden.

Skadeforebyggende tiltak

Med den sterke bestandsøkningen av hjort har skader på skog og innmark tiltatt. På spesielt utsatte skadelokaliteter kan kunnskap om hjortens sosiale struktur knyttes opp til beskatningsmønster som reduserer innslaget av tradisjonsbærende individer og deres familiegupper. Med større presisjon i skadeforebyggende tiltak vil en kunne opprettholde

store og produktive hjortebestander på et akseptabelt skadenivå. Store hjorteviltbestander har en betydelig påvirkning på vegetasjonen og landskapsbildet, og dermed også det biologiske mangfoldet i norsk natur. For forvaltningen er det viktig å tilpasse bestandene av hjortedyr i et bredere perspektiv innen norsk miljøforvaltning.

Stort data- og kunnskapsbehov

Kommunale og regionale forvaltningsmyndigheter har et stort behov for data og oppgradert kunnskap i sitt arbeid. På dette området kan ting utvilsomt gjøres bedre enn tilfellet er i dag, noe som er et ansvar både for forskningssiden og forvaltningen. I siste instans er det også viktig at kunnskap og informasjon når de egentlige forvaltere ute i skog og mark, nemlig jegere og rettighetshavere. For å opprettholde deres engasjement og interesse må informasjonsflyt og kunnskapsformidling forbedres og videreutvikles. Den dataserien som det nå er lagt grunn-

lag for i overvåkingsprosjektet, har stor vitenskapelig interesse også internasjonalt, og har grunnleggende betydning for fremtidig hjorteforvaltning.

Stoffet er hentet fra

NINA Oppdragsmelding 506

Rolf Langvatn:

«Utvikling i hjortebestanden 1991-1996. Et sammendrag av overvåkingsprogrammet».